

IVO VAN HOVE BRENGT NEOLIBERALE ARCHITECTUURROMAN OP SCÈNE

Ideeënstrijd aan de tekentafel

Een stortvloed aan bevlogen maar incoherente idealen. Een theatermarathon van vier uur, met schitterende acteurs in een sublieme vorm: 'The fountainhead' van Ivo Van Hove, met Ramsey Nasr, flirt met extremen. **GEERT VAN DER SPEETEN**

'The fountainhead' volgens regisseur Ivo Van Hove: faustiaans drama in een geraffineerde vormgeving, met Halina Reyn en Ramsey Nasr. © Jan Versweyveld

De Russisch-Amerikaanse schrijfster en zelfverklaarde filosofe Ayn Rand gebruikte haar eerste roman *The fountainhead* (De eeuwige bron, 1943) als vehikel voor een radicale boodschap. Ze kante zich tegen elke vorm van solidariteit en collectivisme en verkondigde het primaat van het individu. Van dat boek, waar conservatieve politici graag mee zwaaien, maakt Ivo Van Hove nu groots, meeslepend theater met Toneelgroep Amsterdam. Het boek, waarmee Van Hove lange tijd zou kunnen lezen als een grabbelton van neoliberale quotes. Maar het is geen pamflet. Generaties lezers ontdekten de roman als een complexe toetssteen voor volwassenwording, een clash van ideeën tegen de achtergrond van de architectuurgeschiedenis. De scheppingskracht van de kunstenaar staat centraal. Voor het maniakale personage Howard

Roark inspireerde Rand zich op de Amerikaanse architect Frank Lloyd Wright. Integriteit, passie en idealisme: het zijn de levensmotto's van deze stijfkop. Roarks tegenpool is de ruggengraatloze meeloper Peter Keating. Hij kiest voor het veilige compromis, maar weet listig op te klimmen tot de hoogste regionen van het ambt.

Faustiaans

Als een faustiaans drama, zo leest Ivo Van Hove *The fountainhead*. Met zorg boetseert hij met Toneelgroep Amsterdam personages die hun ziel verkopen: de architect aan commercie, de columnist aan de publieke opinie, de krantenmagnaat aan de macht. Stuk voor stuk zijn dit manipulatieve figuren. Maar Van Hove voert ze op als mensen, niet als de verpersoonlijking van een idee. Mooi uitgelicht is de passionele maar destructieve relatie die Dominique Francon (Halina Reyn) met Howard Roark beleeft.

Ook Roark zelf is geen eendimensionale karikatuur, geen messiaans genie voor een nieuw tijdperk. Ramsey Nasr speelt hem als een kwetsbare extremist, haast gebukt onder zijn eigen rechtlijnigheid. Zijn ultieme verzet: het opblazen van sociale woningbouw, een complex dat niet naar zijn inzichten voltooid werd. IJskoud, zelfzeker docerend, zie je Nasr in de rechtbank het ultieme

IJskoud, zelfzeker docerend, zie je Nasr in de rechtbank het ultieme pleidooi voeren voor egocentrisme: 'Het enige wapen van de mens is zijn denkkraft'

pleidooi voeren voor egocentrisme: 'Het enige wapen van de mens is zijn denkkraft.' Op de achtergrond zit het voltallige spelersensemble intussen rond de aanzwellende geluidsgolven van de theremin. Om muziek te maken heb je een collectief nodig: dat suggereert dit laatste, corrigerende beeld bij uitdovend licht.

Schets

The fountainhead geeft tal van voorzetten waar je je schrap voor zet. Met flair werden ze gepuurd uit Rands tegendraadse 'tiki-takadialogen' en lange filosofische uitweidingen. Maar de theatermarathon laat je ook murw en overladen achter. Soms lijkt de kern ondergesneeuwd. De meesterzet is de geraffineerde vormgeving, die het centrale idee in beeld brengt van een stroom van creatie. De scène is een heldere, overzichtelijke studio, waar aan drie tekentafels de architectuurschetsen voor onze ogen ont-

staan. Achteraan, achter toetsen en elektronica: de muzikanten van Blindman Drums. Razendsnel en filmisch wordt er geswitcht tussen scènes, van slaapkamer naar living of rechtszaal. De verrassingen zitten in het tweede deel. De penthouse van krantenmagnaat Gail Wynand biedt een panoramisch zicht op Manhattan. Diens ondergang speelt zich af aan een drukpers, die de scène wordt opgesleept en prompt voorpagina's begint uit te spuwen. Roarks terroristische daad zit gevat in een apocalyptisch ontplofingsbeeld: een krachtige luchtverplaatsing, die de radicaliteit van dit boek goed vat.

'The fountainhead' van Toneelgroep Amsterdam. Gezien op 15 juni. In De Singel in Antwerpen, 2>4 oktober.

★★★★☆